

Asia: VN/23883/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä Uusimaa-lain ja asiakastietolain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

EHYT ry päihdeasiamiestoiminnan lausunto hallituksen esityksestä Uusimaa-lain ja asiakastietolain muuttamiseksi

Uudellamaalla sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu poikkeaa muun maan ratkaisusta. Helsingin kaupungille jäi edelleen em. palvelujen järjestämisvastuu, jonka lisäksi palvelujen järjestämisestä vastaa Uudellamaalla neljä hyvinvointialuetta ja terveydenhuollossa lisäksi HUS-yhtymä. Uudenmaan alueella terveydenhuollon palvelut ovat siten erillisten viranomaisten järjestämisvastuulla ja myös potilastiedot ovat eri rekisterinpitäjien rekistereissä.

Jotta potilastiedot perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä kulkevat samalla tapaa kuin muilla hyvinvointialueilla, on Uudellamaalla otettu käyttöön erilliskäyttö ja potilastietojen käsittelyä koskeva väliaikainen sääntely. Erilliskäytön mukaan Uudenmaan maakunnassa potilasta hoitavalla terveydenhuollon järjestämisestä vastaavalla hyvinvointialueella, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän viranomaisella ja sen lukuun toimivalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ja käyttää toisen Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueella, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveyspalvelujen järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen potilastietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, ellei potilas ole kieltänyt tietojen luovuttamista. Erilliskäyttö on voimassa ajalla 10.7.2022–31.12.2025.

Nyt lausunnolla olevassa esityksessä ehdotetaan, että em. potilastietojen käsittely Uudenmaan maakunnan alueella säädetään pysyväksi menettelyksi. Tavoitteena on mahdollistaa potilastietojen saumaton käsittely Uudenmaan maakunnan alueella siten, että terveydenhuollon ammattilaisella on mahdollisuus hoitaa potilasta asianmukaisesti. Tavoitteena on myös taata Uudenmaan maakunnan

alueelle mahdollisimman samankaltainen potilastietojen käsittelyn kokonaisuus kuin muilla hyvinvointialueilla on.

EHYT ry:n päihdeasiamiestoiminta pitää tärkeänä, ettei asiakkaiden hoitoprosesseihin synny katkoksia potilastietojen liikkumattomuuden vuoksi. Jotta ammattihenkilöiden sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin Uudellamaalla voidaan turvata myös jatkossa, on kannatettavaa, että väliaikainen sääntely muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi. Päihdeasiamiestoiminnasta kuitenkin muistutetaan, että potilaita tulee informoida siitä, miten heidän tietojaan käsitellään. Tietojen käsittelyssä potilaalla tulee olla tiedollinen itsemääräämisoikeus ja siten myös oikeus kieltää tietojen luovuttaminen.

Henkilötietojen suoja sisältyy osittain perustuslain 10 §:n momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Esitettävä ratkaisu koskettaa noin 1,7 miljoonaa (v. 2022) henkilöä. Arkaluonteisena pidettävää tietoa sisältävä tietokanta tulee siten olemaan hyvin laaja. Tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyvät riskit tulee tunnistaa. Tietojen käyttöoikeudet tulee määritellä organisaatiossa tarkoin ja käyttöoikeuden perusteena tulee olla asiakas- tai hoitosuhde. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 3/2017 vp). Nyt lausuttavana olevassa lakiluonnoksessa tiedonsaantioikeutta ei ole sidottu välttämättömyyteen. Päihdeasiamiestoiminnasta korostetaan, että käyttöoikeuden tulee koskea vain työtehtävän kannalta välttämättömää asiakastietoa. Lisäksi tietojen käytöstä tulee kerätä lokitietoja, jotta tarvittaessa voidaan varmistua tietojen asianmukaisesta käytöstä. Asiakkaalla tulee olla oikeus tarkistaa myös jälkikäteen, kuka on katsonut hänen tietojaan.

Lisäksi tulee ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan aiempi kannanotto. Perustuslakivaliokunta esitti väliaikaisen sääntelyn hyväksymistä (PeVL 17/2022 vp). Perustuslakivaliokunta kiinnitti kuitenkin huomiota sääntelyn vaikeaselkoisuuteen (PeVL 4/2021 vp). Valiokunta korosti, että arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön (PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunta edellytti, että sääntelyn kohderyhmän tulee kyetä ilman vaikeuksia soveltamaan säännöksiä (PeVL 60/2014 vp). Valiokunnan mukaan sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (PeVL 51/2016 vp ja PeVL 45/2016 vp).

Tuula Sillanpää

päihdeasiamies

EHYT ry

Marja Marttila

asiantuntija, päihdeasiamestoiminta

EHYT ry

Sillanpää Tuula
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Marttila Marja
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry - päihdeasiamestoiminta